

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Допускається до захисту
Завідувач кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки

назва кафедри

професор Сокольська Т.В.

підпис, вчене звання, прізвище, ініціали

« 20 » листопада 2023 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ
РОЗВИТКОМ ГРОМАДИ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ОБУХІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)

Виконав: Зороляк Сергій Васильович

прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Керівник: професор Сокольська Тетяна Вікторівна

вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Рецензент: професор Юхименко Петро Іванович

вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Я, Зороляк Сергій Васильович, засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

АНОТАЦІЯ

Зороляк Сергій Васильович . Публічне управління соціально-економічним розвитком громади (за матеріалами Обухівської територіальної громади)

Досліджено теоретико-методологічні засади публічного управління соціально-економічним розвитком громад; сутність поняття публічного управління, його генезис та особливості запровадження в територіальних громадах; поняття територіальної громади як соціально-економічної системи; зміст та нові підходи її соціально-економічного розвитку. Проаналізовано публічне управління соціально-економічним розвитком досліджуваної громади, оцінено її стан та тенденції соціально-економічного розвитку.

Використано загальнонаукові і спеціальні методи дослідження, зокрема: діалектичний метод пізнання (для визначення природи публічного управління, його генезису та особливостей запровадження в територіальних громадах); логічний (для обґрунтування доцільності модернізації механізму публічного управління громадами); системний аналіз (для дослідження складових соціально-економічного розвитку громад з метою виявлення його чинників, що на нього впливають); порівняльний аналіз (для співставлення ефективності публічного управління різних громад, як в Україні, так і зарубіжних країнах); статистичні (для визначення ефективності використання ресурсного потенціалу громади в процесі забезпечення її соціально-економічного розвитку); абстрактно-логічний (для теоретичних узагальнень і формулювання висновків дослідження); тощо.

Виявлено, що основними критеріями економічного розвитку є: зростання кількісного та якісного рівня виробництва; збільшення продуктивності праці на основі впровадження технологічних, технічних та організаційних інновацій; зменшення трудо-, енерго- та матеріаломісткості виробленої продукції; збільшення частки місцевого населення, зайнятого підприємницькою діяльністю, зменшення безробіття; раціоналізація використання існуючих місцевих ресурсів; зміцнення економічної бази місцевого самоврядування; підвищення конкурентоспроможності; зростання економічної активності та економічної культури територіальної громади та її членів.

Зроблено висновок, що Обухівська територіальна громада є самостійною самоврядною адміністративно-територіальною одиницею, у межах якої вона здійснює місцеве самоврядування, слугує благополуччю та спільному проживанню всіх мешканців, і яка має право комунальної власності, свій місцевий бюджет та свою систему органів місцевого самоврядування, що обрані мешканцями з правом голосу. Громада здійснює місцеве самоврядування на таких принципах: демократія участі та публічності; зручність процедури та максимальна ефективність; пріоритет прав. Основним базисом для підвищення рівня стандартів життя мешканців громади та розвитку соціального капіталу є забезпечення її економічного розвитку; створення сприятливих умов для розвитку промислово-виробничого сектора, підприємництва, надходження інвестицій в економіку громади. Основними механізмами розвитку публічного управління, орієнтованими на підвищення його ефективності шляхом впровадження нової моделі стратегування та ефективних інструментів стратегічного планування є фінансовий, соціальний і ринковий.

Одержані результати можуть бути використані при формування і реалізації Стратегії розвитку громад та прийнятті державного, регіонального та місцевих бюджетів

Кваліфікаційна робота магістра містить 96 сторінок, 11 таблиць, 11 рисунків, список використаних джерел із 60 найменувань, 3 додатки.

Ключові слова: публічне управління, територіальна громада, соціально-економічний розвиток, потенціал громади, стратегія, освіта, медичні послуги.

ANNOTATION

Zoroliak Serhii. Public management of social and economic development of the community (based on the materials of the Obukhyv Territorial Community)

It has been investigated the theoretical and methodological principles of public management of social and economic development of communities; the essence of the concept of public administration, its genesis and peculiarities of introduction in territorial communities; the concept of a territorial community as a socio-economic system; content and new approaches of its socio-economic development. The public management of socio-economic development of the studied community was analyzed, its state and trends of socio-economic development were assessed.

It has been used methodical approaches, methods dialectical method of cognition (to determine the nature of public administration, its genesis and peculiarities of implementation in territorial communities); logical (to substantiate the expediency of modernization of the mechanism of public management of communities); system analysis (for the study of the components of social and economic development of communities in order to identify its factors that influence it); comparative analysis (to compare the effectiveness of public administration of different communities, both in Ukraine and in foreign countries); statistical (to determine the effectiveness of using the resource potential of the community in the process of ensuring its social and economic development); abstract-logical (for theoretical generalizations and formulation of research conclusions); etc.

It was revealed that the main criteria of economic development are: growth in the quantitative and qualitative level of production; increasing labor productivity based on the introduction of technological, technical and organizational innovations; reduction of labor, energy and material intensity of manufactured products; increase in the share of the local population engaged in entrepreneurial activity, decrease in unemployment; rationalization of the use of existing local resources; strengthening the economic base of local self-government; increasing competitiveness; growth of economic activity and economic culture of the territorial community and its members.

It has been concluded that the Obukhyv territorial community is an independent self-governing administrative-territorial unit within which it exercises local self-government, serves the well-being and coexistence of all residents, and has the right to communal property, its own local budget and its own system of elected local self-government bodies residents with the right to vote. The community carries out local self-government based on the following principles: democracy of participation and publicity; convenience of the procedure and maximum efficiency; priority of rights. The main basis for raising the living standards of community residents and developing social capital is ensuring its economic development; creation of favorable conditions for the development of the industrial and production sector, entrepreneurship, and investment in the community's economy. The main mechanisms for the development of public administration, aimed at increasing its effectiveness through the introduction of a new strategy model and effective strategic planning tools, are financial, social and market.

The results can be used in the formation and implementation of the community development Strategy and the adoption of state, regional and local budgets

The master's qualification work contains 96 pages, 11 tables, 11 figures, the list of the used sources from 60 names, 3 appendices.

Keywords: public administration, territorial community, socio-economic development, community potential, strategy, education, medical services

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ГРОМАД	8
1.1. Поняття публічного управління, його генезис та особливості запровадження в територіальних громадах	8
1.2. Сутність територіальної громади як соціально-економічної системи	15
1.3. Соціально-економічний розвиток громад: зміст та нові підходи	20
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ГРОМАД (НА ПРИКЛАДІ ОБУХІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)	32
2.1. Загальна характеристика Обухівської територіальної громади	32
2.2. Оцінка соціально-економічного розвитку досліджуваної громади	48
2.3. Рейтингова оцінка стану і перспектив розвитку досліджуваної громади, механізми публічного управління	57
Висновки до розділу 2	67
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ГРОМАД	69
3.1. Сучасні принципи соціально-економічного розвитку громад	69
3.2. Підвищення ефективності публічного управління громадами	76
Висновки до розділу 3	81
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	87
ДОДАТКИ	93

ВСТУП

Актуальність досліджень. В умовах реалізації в Україні реформи децентралізації ключова роль в управлінні соціально-економічним розвитком територіальних громад належить місцевим органам самоврядування. Вони координують діяльність усіх господарських структур, зокрема і об'єктів соціальної інфраструктури, беруть участь у розробці та реалізації соціальних і виробничих проектів, вирішують питання розподілу бюджетних коштів. Саме у віданні органів місцевого самоврядування знаходяться можливості створення сприятливих умов для стимулювання економічних процесів територіальних громад; застосування інвестиційно-інноваційного механізму, розвитку суб'єктів господарювання усіх форм власності; сприяння зростанню зайнятості населення адміністративних утворень. Нині з розвитком цифрової інклюзивної економіки особливого значення набуває поширене застосування відповідних алгоритмів у сфері публічного управління і місцевого самоврядування та формування нових механізмів застосування моделі соціально-економічного розвитку громад та захисту населення в складних умовах війни.

Відповідно гострими залишаються питання щодо вироблення нових підходів до місцевого розвитку, безпеки, пошуку ефективних механізмів публічного управління та адміністрування на місцевому рівні, зокрема з використанням трансформацій питань ресурсів громади та надання адміністративних послуг. Зазначене вище обумовило вибір теми дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичній реалізації ефективних механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком громад.

Об'єкт дослідження – механізми публічного управління соціально-економічним розвитком громад в Україні.

Предмет дослідження – публічне управління соціально-економічним розвитком громади на матеріалах Обухівської територіальної громади Київської області.

У кваліфікаційній роботі магістра застосовані загальнонаукові і спеціальні методи дослідження, зокрема: діалектичний метод пізнання (для визначення природи публічного управління, його генезису та особливостей запровадження в територіальних громадах); логічний (для обґрунтування доцільності модернізації механізму публічного управління громадами); системний аналіз (для дослідження складових соціально-економічного розвитку громад з метою виявлення його чинників, що на нього впливають); порівняльний аналіз (для співставлення ефективності публічного управління різних громад, як в Україні, так і зарубіжних країнах); статистичні (для визначення ефективності використання ресурсного потенціалу громади в процесі забезпечення її соціально-економічного розвитку); абстрактно-логічний (для теоретичних узагальнень і формулювання висновків дослідження); тощо.

Інформаційними джерелами написання кваліфікаційної роботи магістра були Закони України, інші нормативно-правові акти; звітно-аналітичні та статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Асоціації міст України та громад, аналітичні матеріали міжнародних організацій, Обухівської міської громади Київської області, результати наукових досліджень тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кравченко С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Основи публічного управління». Київ. 2018. URL: <https://tnu.edu.ua/sites/default/files/normativbasa/osnpulek.pdf>.
2. Сидоренко, С. С. Генеза публічного управління розвитком безбар'єрного простору у закладах освіти України. Публічне урядування. № 3 (31). 2022. С.60-69.
3. Козак В. Публічне управління в системі координат української державності. Збірник наукових праць. 2015. Вип. 44 «Ефективність державного управління».
4. Малий І. Й. Генеза публічного управління і адміністрування в Україні. Інвестиції: практика та досвід № 24/2017. С.17-21.
5. Лазар О.Я., Лазар О.Д. Публічне управління та адміністрування: ретроспектива деяких теоретичних аспектів. Університетські наукові записки. №56. 2015. С111-121.
6. Кіфоренко О.В. Поняття публічного управління: історичний генезис. Таврійський науковий вісник № 3. 2022. С.30-36.
7. Куйбіда В. С., Білинська М. М., Петроє О. М. та ін. Публічне управління: термінол. слов. . Київ: НАДУ, 2018. 224 с.
8. Оболенський О. Ю. Публічне управління: цивілізаційний тренд, наукова теорія і напрям освіти. Публічне управління: шляхи розвитку: матернаук.-практ. конф. за міжнар. уч. (26 листопада 2014 р., м. Київ) : у 2 т. Т. 1. К. : НАДУ, 2014. С. 3-10.
9. UN Public Administration Glossary. UN Public Administration programme. URL: <http://www.unpan.org/DPADM/ProductsServices/Glossary/tabid/1395/language/en-US/Default.aspx>.
10. Обушна Н. І. Публічне управління як нова модель організації державного управління в Україні : теоретичний аспект. Ефективність державного управління, 2015. Вип. 44 (1). С. 53–63.
11. Аль-Атті І. В. Публічне управління: сутність і визначення. Аспекти публічного управління .Том 6 № 8 2018. С. 35-41.

12. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 333-р від 01.04.2014 р. Офіційний вісник України. 2014. № 30. С. 18.
13. Пастух К. Публічне управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій: теоретико-організаційний аспект. Науковий вісник: Державне управління. 2022. № 1(11). С.186-206.
14. Бобровський О. І. Теоретичні засади публічного управління територіальних громад. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 4. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1628>.
15. Таран Є.І. Співвідношення понять «Державне управління», «публічне адміністрування» та «публічне управління» у трансформаційних процесах України. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. Том 31 (70) № 2 2020.
16. Pollitt C. Public Management Reform: A Comparative Analysis. Oxford : University Press, 2004. 240 p.
17. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. 9).URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.
18. Алфьоров С. В. Територіальна громада: поняття, ознаки, проблеми функціонування в Україні. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/53591/5/Alforov_Terytorialna_hromada.pdf.
19. Лісман Т.А. Визначення сутності поняття «територіальна громада». URL: <http://surl.li/jyowr>.
20. Орзіх М. П. Концепція правового статусу самоврядних територій і органів місцевого самоврядування. Місцеве та регіональне самоврядування України. К. 1995. Вип. 1-2 (10-11). С. 67–75.
21. Муркович Л. Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування в Україні: теоретичні аспекти. 2010. НАДУ при Президентові України ДРІДУ – URL: http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02%285%29/10mliuta.pdf.

22. Радіч В., Бригінець, О. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Матеріали конференцій Молодіжної наукової ліги. 2020. С. 89-91.
23. Територіальна громада в Україні: історичний аспект, поняття та сутність. URL:<https://osvita.ua/vnz/reports/law/9234>.
24. Лебедєва Ю. Внесок М. Грушевського у дослідження історії становлення та розвитку кийвської русі як держави українського народу. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/95341/14-Lebedeva.pdf?sequence=1>.
25. Лушагіна Т.В. Теорія громади в політичній концепції І. Франка. 2010. Наукові праці. Том 122. Випуск 109. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2009/122-109-1.pdf>.
26. Бобровський О. І. Територіальні громади як суб'єкти публічного управління первісних територіальних ланок суспільства. Науковий вісник: Державне управління № 2(4).URL: 2020.
27. Закон України «Про місцеве самоврядування». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170. Редакція від 03.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
28. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_106.
29. Ільченко Н. В. Розвиток територіальної громади: сутність та підходи (зарубіжний огляд). Журнал науковий огляд № 8 (18), 2015.URL:
30. Мороз О. Ю. Територіальна громада : сутність становлення та сучасні українські реалії. Демократ. врядування: електрон. наук. фах. видання. 2008. Вип. 2. URL: www.nbuv.gov.ua.
31. Шаповал Т. Б. Територіальна громада як первинна ланка місцевого самоврядування. URL: <http://surl.li/jzice>.

32. Гейда О.В. Види територіальних громад в Україні та особливості їх правового статусу: загальна характеристика. Європейські перспективи № 3 ч. 3. 2012. С. 9-13.
33. Теоретичні основи сталого місцевого розвитку, орієнтованого на громаду. Том 1. За заг. ред. Ю. М. Петрушенка. Суми : Університетська книга, 2013. 354 с.
34. Монастирський Г.Л. До питання теоретичної сутності механізму забезпечення економічного й соціального розвитку муніципальних утворень. Наука молода: зб. наук. праць молодих вчених Тернопільської академії народного господарства. Випуск 3. Тернопіль: Економічна думка, 2005. С. 13-17.
35. Мельник, Л.Г. Основи стійкого розвитку: посібник. Суми: Університетська книга, 2006. 383 с.
36. Войтко С. В., Сопрун Н. В. Систематизація теоретичних положень та наукових поглядів щодо циклічних процесів у економіці. Ефективна економіка № 3, 2013. URL:<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1858>.
37. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. Пер. з англ. В. Старка. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2011. 242 с.
38. Кокареєв І. В. Основи економічної теорії : навч. посібник. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 100 с.
39. Романюк М. Д., Івасишин О. І., Репела Н. П., Татунчак Я. І. Економічна теорія: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Рек. МОН. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2011. 609 с.
40. Огаренко Т.Ю. Категорії «економічний розвиток» і «розвиток економіки»: суть та співвідношення. Міжнародний науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки» 4'2013.С. 265- 270.
41. Основи економічної теорії: навч. посіб. За заг. ред. П. В. Круша, В. І. Депутат, С. О. Тульчинської. Рек. МОН. К. : Каравела, 2008. 448 с.
42. Ляшенко В. І. Регулювання розвитку економічних систем: теорія, режими, інститути : [монографія].Донецьк : ДонНТУ, 2006. . 668 с.

43. Перспективи економічного розвитку територіальних громад Закарпаття в умовах децентралізації влади: монографія. За ред. Мікловди В.П., Слави С.С., Сембера С.В. Ужгород: Видавництво ПП «Інватор». 2018. 282 с.
44. Павлов О.І., Хвесик М.А., Юрчишин В.В. та ін. Сталій розвиток та безпека агропродовольчої сфери України в умовах глобалізаційних викликів: монографія. За ред. О.І. Павлова. Одеса: Астропринт, 2012. 760 с.
45. Cary Lee J. Community Development as a Process. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Community-development-as-a-process-Cary/cc3cee43d2b658d1aba3b2eba4d2c372d507d421>.
46. Pittman Rh. Phillips, R. H. An introduction to community development.. by. NY: Routledge, 2009. 363 p.
47. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91. URL: Редакція від 14.05.2020. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>.
48. Паспорт Обухівської територіальної громади на 2022 рік. URL: <https://obcity.gov.ua/drupal/uploads/2023/04/Pasport-OBUKHIVSKOYi-TG-2022-rik.pdf>.
49. Бюджетний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572. Редакція від 21.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
50. Рішення Обухівської міської ради «Про бюджет Обухівської міської територіальної громади на 2023 рік». URL: <https://obcity.gov.ua/miska-rada/miskiy-byudzheth>.
51. Содома Р., Дубневич Ю., Марків Г., Шматковська Т. Моніторинг соціально-економічного розвитку територіальних громад. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/8538/1/Econ-28-2021-4.pdf>.
52. Стратегія розвитку Обухівської міської територіальної громади Київської області на 2022 – 2027 роки. URL: <https://obcity.gov.ua>.
53. Фінюк А. 16 принципів сталого розвитку громади. URL: <https://www.gurt.org.ua/articles/30364>.

54. Куропась І. Економіка громад і регіонів в умовах воєнного стану та пріоритети їх повоєнного розвитку. URL: <https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-hromad-i-rehioniv-v-umovah-vojennoho-stanu-ta-priorytety-jih-povojennoho-rozvytku>.
55. Вольська О. М. Ефективність публічного управління як результат суспільних процесів у державі. URL: el-zbim-du.at.ua.
56. Гришко В. В. Квадрат ефективності публічного управління. інвестиції: практика та досвід, 2020, № 17-18. с. 81-84..
57. Дзвінчук Д. і., Лютий М. О. Про оцінювання ефективності публічного управління територіальними громадами. Публічне урядування, 2022. № 1(29). с. 42-51.
58. Лопушинський І. П., Дурман М. О., Малахова Т. В. Механізми забезпечення ефективності публічного управління та результативності адміністрування. Вісник херсонського національного технічного університету. № 3 (82). 2022.С 135-144.
59. Дацій Н. В. Особливості розвитку територіальних громад: зарубіжний досвід. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7783/1/ilovepdf_com-334-340.pdf.
60. Аналітичний звіт. Економіка громад і регіонів в умовах воєнного стану та пріоритети їх повоєнного розвитку. 2022. URL: <http://amer.org.ua/wp-content/uploads/2022/10/ECONOMY-OF-COMMUNITIES-AND-REGIONS.pdf>.